

A dobsinai jégbarlang.

(4 képpel.)

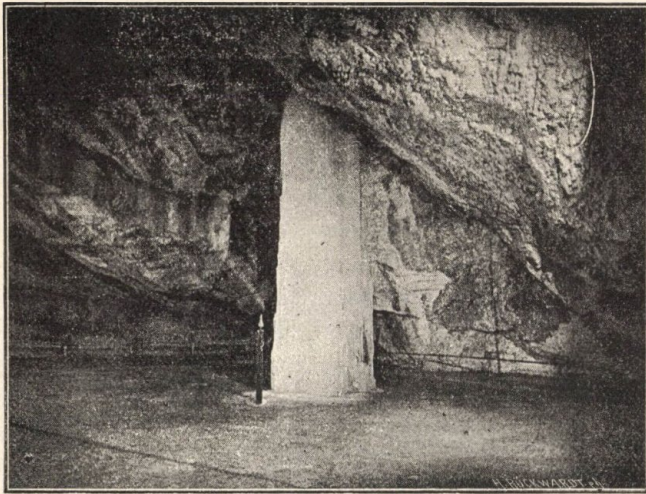
Olvasóink előtt nem ismeretlen a dobsinai jégbarlang. Tudjuk, hogy sokan személyesen gyönyörködtek Gömörmegye ezen páratlan természeti kincsében, mások útikönyveinkből ismerték meg s alig van talán, a ki legalább hírét ne vette volna. Ha e helyen mégis néhány lapot szentelünk neki, nem annyira azért tesszük, hogy reá közönségünk figyelmét felhívjuk — hisz' erre szükség már alig van — mint inkább, hogy kissé foglalkozzunk azon sajátzerű természeti erők működésével, melyeknek hazánk e ritka kincse létrejöttét köszöni. Nem tehetjük azonban, hogy néhány szóval ne vázoljuk magát a barlangot is.)*

Emberemlékezet óta ismerték a dobsinai határban emelkedő Duca-hegy lejtőjén az ú. n. *Jéglyukat*, mint egy a szikla tövében levő, jéggel töltött hasadékot. De senki sem gyanította, mi rejlik mögötte. Egy fiatal bányamérnök, *Ruffiny Jenő*, volt az első, ki 1870. július 15-én, *Láng Gusztáv* m. k. honvédhadnagy és *Méga Endre* városi tisztviselő társaságában a Jéglyuk kikutatására indult. Nem csekély elszántságra volt szükség, hogy kötélen a sötét, hideg üregbe aláereszkedjenek. Ruffiny volt az első, a ki alábocsátkozott; sokká kellett a szűk, beomlott kőtörmelék, összehányt fatörzsek közt ide-oda bolyongania, míg végre tágabb ürbe érkezett, s csodás jégvilág közepett találta magát. Nem volt sejtelve, mit fog még ott találni, de az iránt tisztában volt, hogy felfedezése nagy hírre fog vergődni. És nem csalódott. Dobsina városa áldozatkészségének köszönhető, hogy a barlang ma kényelmesen járható és hogy világhírnek örvend.

„Ha már magok a jégbarlangok — írja Pelech — ellentétben a mészkő- és cseppkőbarlangokkal, a ritkaságok közé tartoznak, akkor a dobsinai jégbarlangról még azt is határozottan mondhatni, hogy az mind nagyság, mind szépség tekintetében az eddig ismert valamennyi jégbarlang között legelső helyet foglal el. Jellegző sajátosságai: éjszakai nak néző hegyoldal gyomrában nyugati, de főleg keleti irányban terjed ki, üre a bejárattól kezdve lejtőzetesen tart lefelé, úgy hogy ez a barlang legmagasabb pontját képezi, a barlang szája igen szűk; mészkőzetben kisebb-nagyobb kiterjedésű ürok, aknaszerű menetek, folyosók, állandóan óriási jégtömeget tartalmazó nagyszerű tömkelege. Jége számtalan egymásra fagyott rétegek tömegéből áll, hol sima sík padlózatot, hol

*) Dr. Pelech E. János: A straczenai völgy és a dobsinai jégbarlang című munkája alapján. (Budapest, 1884.)

óriási jégfalakat képez, miközben különböző jégcsapok, kupok, oszlopokon kívül csodás szépségű jégalakzatokat alkot, majd víztiszta, átlátszó és légtelen, majd fehéres, átlátszatlan, alabástromszerű, apró légbuborékokat tartalmazó, benne kevés, állandóan folyó víz is található. Összes kiterjedése 8874 □-méter; ebből jégterület 7171 □-méter; jéggel nem borított, sziklás felület 1703 □-méter; a barlangban látható jég összes tömege 125,000 köbméternél több és (1 köbméter jeget 9 métermázsának számítva) egy millió métermázsánál többet nyom.

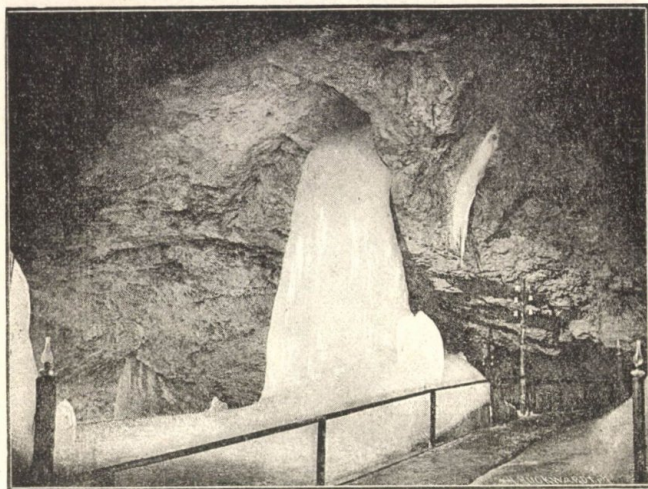

A nagy terem az oltárral.

A keskeny bejáratától 18 lépcső vezet le a barlang ú. n. *Jégtermébe*; ez 120 m. hosszú, 50—60 m. széles s 10—11 m. magas csarnok, melynek közel 5000 □-méter kiterjedésű fenekét tükörsíma jég borítja, míg boltozatát ezer meg ezer csillogó jégkristály alkotja. A csarnokot sziklaoszlopok két részre osztják; a felsőben vannak a *sírkövek*, a *vízesés* s a *fatörzs* neve alatt ismeretes jégképződmények, míg az alsót három bámulatos szépségű, 2—3 m. átmérőjű *jégoszlop*, a *kút*, a *bedwin-sátor* stb. ékíti. Most leszállunk a *Ruffiny-folyosóba*, mely 80 m. hosszú, 6—15 m. széles s 15—22 m. magas; egyik falát az az óriási jégtömeg képezi, melyen a jégterem elterül. Ebből a folyosóból egy a jégtömegben át mesterségesen tört 6 m. hosszú alagút a barlangnak egy másik ágába vezet, melyben az ú. n. *kápolna*, egy góthikus boltozatú kis csarnok van. Ez a barlang leghidegebb s legszárazabb része; hirtelen aláereszkedik s hatalmas kőtömbjei közt tűnik

el a barlang fölös vize. Ez a *Pokol*; itt van a *Luczifer* nevű jégtuskó, a gyönyörű *függöny*, az *orgona* s az *üvegoszlop*. Innen 150 lépesön fel szállunk a kis jégterembe, s ezzel útunk, mely egy órát igényel, be van fejezve.

Ezek után áttérhetünk a dobsinai jégbarlang keletkezésének magyarázatára. Dr. *Krenner József Sándor**) volt az első, ki evvel foglalkozott. Szerinte a barlang a mészsziklába belésülyed, t. i. torkolatától lefelé ereszkedik, bejárata feltűnő keskeny, vége szűk s még mélyebbre

Megfagyott vizesés.

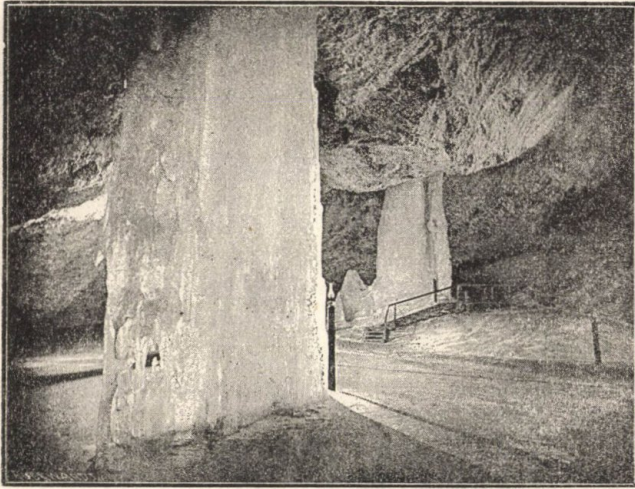
is folytatódik, valószínűleg a barlangot magába záró hegy tövéig. A hegy tövében t. i. erős forrás fakad, mely állandóan alacsony fokú mérséklete által a szomszédos forrásoktól feltűnően elüt; valószínűleg ez a forrás képezi a jégbarlangnak lefolyását.

A dobsinai barlang — Krenner szerint — kimosási barlang, későbbi beomlással, melyben a jégképződés a mai bejáratnál látható beszakadás folytán indult meg. „A benyomuló víz, mely előbb a barlangot a sziklába vájta, most benne megmerevedik — jég alakjában.” Krenner nézete szerint a barlang, mielőtt a felső nyílása (bejárata) keletkezett, jóformán csak üregből állott, melynek fenekén idővel nagy jégtömeg lerakódott; midőn a jégtömeg alsó vége a sziklától vissza-

*) A dobsinai jégbarlang. Budapest 1874. 6. könyomatú táblával.

húzódott, felső éle azonban a sziklaboltozattal kapcsolatban maradt, a barlangnak második vagy alsó ürege keletkezett.

Sok körülmény összejárására kellett ahhoz, hogy a dobsinai barlangban jég keletkezhesse. Ilyen az, hogy a barlang a hegy belseje felé lefelé ereszkedik, minek folytán a téli hideg levegő hosszabb ideig benmaradhat s a könnyebb meleg levegő betódulását megakadályozza; hogy nyílására (mely különben is szűk), sohasem süt a Nap, mert éjszakknak néz és az előre hajló sziklafal megvédi sugarai ellen; egy

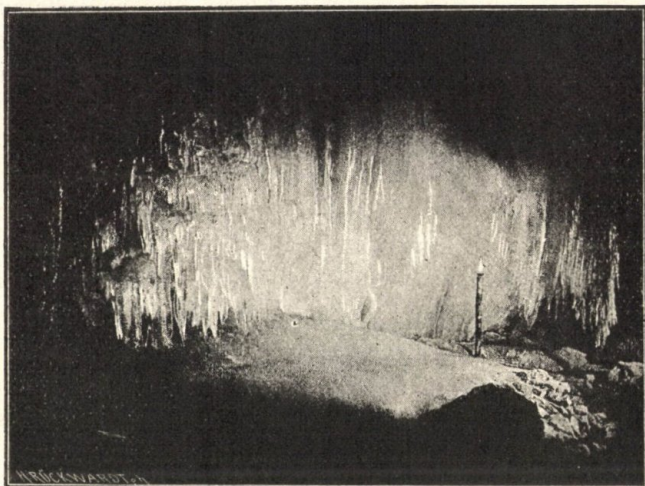

Kút a nagy teremben.

másik feltétele a jégképződésnek az a körülmény, hogy a beszivárgó víz, melyet a barlang hideg levegője megfagyaszt, addig maradjon a barlangban, míg a fagypontra lehül.

Krenner a jégnek több formáját különbözteti meg a barlangban. „Magát a nagy jégképződést, — írja — mely a jégnek főtömegét képezi, bizonyára meg kell különböztetnünk a többi jégképződésektől. E nagy tömeg lassan, rétegenként, időszakosan képződött rétegekből épült, míg mai roppant vastagságát elérte, s származására nézve (genetikailag) alig különbözik a réteges közettől. A barlang mellső részének beszakadása vagy beomlása által történt megnyitása után, s midőn már hideg levegő hatolt be az üregbe, fenekén az első vízréteg megfagyott, erre telepedett (ismét vízszintesen) a második merev vízréteg, erre ismét a harmadik és így tovább. Réteg réteg után következett egymásra, mint a kitünően rétegezett sziklanemeken kivehető,

s így fejlődött a nagy jégtömeg. A többi jégképződések, melyek vagy felülről csüggnek le, vagy alólról törekszenek felfelé, a csepegő kövek (a stalaktitek és a stalagmitok) szerepét játszzák, melyek épen a melegebb levegővel való esetleges csendes küzdelemben fejlődnek ily csodálatos alakokká; párjukat a fölszinen hiába is keresni; elegáns alakjaikhoz a többé-kevésbé mindig esetlen alakú mészcseppköveket természetesen legtávolabbról sem lehet hasonlítani. Ily anyagból képződött a vízesés, a jéglugas, a függöny stb., sőt még maguk az üres

Függöny.

oszlopok is, melyeknek egyike tojásdad keresztmetszettel mintegy 10 méter magas és ugyanoly területű.“

Krenner a képződő jégnek még harmadik alakját különbözteti meg, t. i. hüvelyknagyságú, víztiszta hatszögletű jégkristályokat, melyek tavasszal sűrűn díszítik a falakat és a hideg levegőben feloldott vízgőznek nálánál még hidegebb közeggel, mint pl. az igen lehült sziklafalak levegőjével való találkozása folytán *rögtön* képződnek.

Hogy a barlang a jég képződésére és megmaradására oly kedvező, ahhoz hőmérséklete is hozzájárul, mely átlag -0.86° C., télen -8 fokig esökken, nyáron legfeljebb $+5^{\circ}$ -ig emelkedik. Továbbá magas tenger feletti fekvése (970 m.), valamint az, hogy a nyáron feloldódó jég vize egy mélyen fekvő szűk nyíláson lefolyást talál.